

ELS INGEBORG SMITS

EEN

FANTASTISCHE

RUÏNE

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

De Nieuwe Toneelbibliotheek, Tekst #143

© 2011, Els Ingeborg Smits

Tweede druk 2013

isbn 978-94-6076-243-7

nur 307

Niets uit deze uitgave mag worden opgevoerd of verveelvoudigd zonder schriftelijke toestemming van de erven van de auteur en De Nieuwe Toneelbibliotheek

No part of this book may be reproduced in any way without written permission from the author and De Nieuwe Toneelbibliotheek

De Nieuwe Toneelbibliotheek bestaat uit

Margreet Huizing

Alexandra Koch

Joanne Mensert

Connie Nijman

Ditte Pelgrom

Sandra Tromp Meesters

Typografie en basis lay-out

Connie Nijman

Printwerk

De Nieuwe Toneelbibliotheek

Tekst #NR 143

© 2011, Els Ingeborg Smits

EEN FANTASTISCHE RUÏNE

2

Hollandridderkerk, Ridderkerk

info@denieuwetoneelbibliotheek.nl

Postadres

De Nieuwe Toneelbibliotheek

Willem Beukelsstraat 42

1097 ct Amsterdam

Dit boekje is online te bestellen op:

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl

De twee vrouwen hebben de afspraak gemaakt elkaar eindelijk eens te ontmoeten. Het is niet makkelijk tijd en locatie te bepalen, het moet een onbestemde plek zijn en niet te vroeg maar ook niet te laat in de avond. Een ernstige avond in de stad Amsterdam.

Café De Kroon wil de oudste van de twee opperen, maar ze weet opeens niet meer of dat nog wel bestaat. Een wandeling langs het IJ stelt de jongste voor, maar ze verwerpt het meteen. Ze hebben een dak boven het hoofd nodig, een prettige ambiance waar ze niet gestoord worden, zoiets als de wachtkamer van het Centraal Station. Dat heeft iets in between, iets toevalligs. Iets wat een alibi verschaft, mochten ze een getuige tegen het lijf lopen.

De oudste vrouw keurt het onflatteuze licht af en komt met American op de proppen. Dat is groot en anoniem. Maar ook dat wordt afgekeurd, vanwege de beladenheid van het Leidseplein. In de Beurs van Berlage stinkt het naar de keuken, het café van het Muziekgebouw is vragen om moeilijkheden, het Amstelhotel is te luxueus.

Uiteindelijk wordt het café De Jaren. Groot genoeg, geen hinderlijke muziek, goed licht en een prachtige mozaïekvloer. Bovendien is het voor hen allebei ongeveer even ver fietsen.

Nu de afspraak een feit is vragen de vrouwen zich koortsachtig af wat ze moeten aantrekken. De jongste wil beslist niet de indruk wekken dat ze er te veel werk van maakt. Ze heeft tact, weet hoe zwaar het voor de ander moet zijn haar in levenden lijve te ontmoeten. Echtgenote ontmoet jongere vriendin.

Ze besluit haar grijze broek met het ragdunne grijze hemdje en haar groene vest te dragen. Huiselijk, comfortabel en mooi, maar niet té mooi. Op het laatste moment kan ze het niet laten haar groene leren enkellaarsjes erbij aan te trekken. Hij is dol op dat groen maar dat weet zij natuurlijk niet.

Zij heeft besloten zich geenszins onzichtbaar te maken en draagt haar dieppaarse kasjmieren twinset, haar Russische rokje tot op de knie, een zwarte maillot en zwarte suède pumps. Het vintage rokje heeft een dessin van blokjes en stipjes in bruin, bordeaux en paars. Haar man heeft het zo gedoopt omdat het hem aan de kleuren en patronen van de Ballets Russes doet denken. Het is al met al vrij jeugdig maar het kan nog net, vindt ze. Ondoorzichtige zwarte kousenbenen zijn tijdloos.

De twee vrouwen fietsen door de donkere stad. De oudste voelt zich wonderlijk kalm, deze ontmoeting is háár initiatief en dat geeft haar een gevoel van macht. Ze fietst haar lievelingsroute langs de Prinsengracht, doorkruist de kleine straatjes, steekt beducht voor de tramrails het Spui over, en rijdt via de Nes langs de Oudemanhuispoort de Doelenstraat in. Het is er vrij donker en stil. Ze zet haar fiets tegenover café De Jaren en merkt dat haar handen trillen als ze hem op slot wil zetten. Ze vraagt zich plotseling af wat haar bezielt en wat ze zich van deze ontmoeting voorstelt. Denkt ze nu werkelijk dat ze het kwaad zal kunnen keren door zich kenbaar te maken? Terwijl ze woest aan het beugelslot sjort en trekt, het sleuteltje wil er niet in of uit, voelt ze haar keel alweer dik worden en haar neus vollopen. Iedere tegenslag brengt haar tegenwoordig aan het huilen. Ze staat een minuut lang roerloos over haar bagagedrager gebogen, de prikkende ogen op één punt gericht.

Ze ziet zichzelf voor haar geestesoog deze zomer in Frankrijk voortdurend vechtend tegen haar tranenvloed. Haar beste vrienden troosten en vertroetelen haar zoveel ze kunnen, maar ze kunnen niet verhinderen dat ze in alle vroegte het huis uit sluipt om in het bos te gaan lopen janken als een gek.

Op een van die barre grijze ochtenden wordt ze overvallen door haar spastische darm en moet ijlings hurken op het stenige pad om te gaan poepen, zonder een flinter papier of een zakdoek bij de hand.

Omringd door louter brandnetels en harde grassen en varens. Met deze varens, ruw als schuurpapier, veegt ze zich moeizaam af, tersluiks om zich heen spiedend of niemand dit treurige tafereel aanschouwt.

Een oude reflex registreert ze dof, want het laat haar siberisch gezien te worden door een vroege boer of door de plaatselijke gek.

Ze wil het liefst in haar eigen derrie gaan liggen wachten tot ze aan repen gesneden wordt door die gek, die in het dorp loopt te schreeuwen en waarvan niemand weet wat er in hem omgaat, behalve zijn oude moedertje bij wie hij altijd is gebleven.

Dood wil ze. Verdrinken in de beek, gewikkeld in landbouwplastic met een touw om haar nek. Ze wil aangevreten door vissen en maden gevonden worden. Dat zal hen leren, haar trouweloze man met zijn dertig jaar jongere vriendin.

Ze aanvaardt de terugtocht starend naar haar witte wandelschoenen, die detoneren op het grove grijze gesteente. Ze bestaat het zijn naam te roepen, verkeert nog in de fase van ongeloof en ontkenning.

De bomen en struiken kijken als altijd onaangedaan toe.

Als kind is ze eens achtergelaten door haar grote zus en een schare ruwe buurtkinderen, waarmee ze verstoppertje speelde op het landje achter hun huis. De zich verwijderende kreten, het angstige besef van alleen te zijn in haar schuilplaats en de teleurstelling dat niemand zou weten van haar moed om zich in een kuil te verstoppen aan de rand van het levensgevaarlijke drijfzand.

De blauwe hemel boven haar, met af en toe een krijs van een zwarte kraai. Ze herinnert het zich moeiteloos.

Wat een stoer en overmoedig kind was ze toch, een haantje de voorste, de clown van de familie. In tegenstelling tot haar ernstige, oudere zus die mooier was dan zij en van wie gezegd werd dat haar blauwgrijze ogen de wereldziel weerspiegelden.

Stop in the name of love, mompelt ze grimmig en ze maakt zich op om naar binnen te gaan. Ze wil er als eerste zijn. Zij is de eiseres, de jonge vrouw de gedaagde.

In één oogopslag stelt ze vast dat het café nog maar matig bezet is. Ze moet even wennen aan de helverlichte ruimte met de kleurige vloer,

de hoge ruiten en spiegels, het geraas van de koffiekopjes en het oorverdovende malen en stoom afblazen van het espresso-apparaat, en ziet dan een klein rond tafeltje dat haar bevat.

Gedecideerd, de schouders laag en het hoofd geheven, steekt ze een immense vlakke over, toch opeens bang dat een ander haar voor zal zijn. Bij het tafeltje aangekomen laat ze zich onhandig op een stoel vallen, die aan de tafelpoot blijft haken. Kalmte is geboden. Ze trekt omstandig haar jas uit, die ze vervolgens over haar stoelleuning hangt.

Als ze haar grote tas, waar ze haar wollen mutsje en leren handschoenen in kwijt kan, onder de tafel wil zetten, valt haar stoel, topzwaar van de jas, met een doffe klap op de stenen vloer. Beschaamd raapt ze alles bij elkaar en bestelt een kopje koffie bij een jonge ober, die haar afstandelijk bekijkt.

‘Espresso,’ roept ze hem nog na, maar de jongen reageert niet. Onzichtbaar, stelt ze vast; de onvruchtbare vrouw is onzichtbaar.

Haar verontschuldigende glimlach en guitige blik stuiten op totale desinteresse, want het kan niemand iets schelen of zij hier nu wel of niet zit.

Niemand vermoedt wat er in haar omgaat, hoeveel moeite het haar kost daar te zitten en niet naar de wc te durven om haar lippen bij te

werken, en het haar te fatsoeneren dat zeker geplet is onder het mutsje, een cadeautje van haar man waar ze nog zo blij mee was toen hij het vorige winter voor haar meenam uit Parijs.

De jongste van de twee fietst traag naar de plaats van bestemming, nerveus en ook een beetje misselijk bij de gedachte zijn vrouw te ontmoeten. In eerste instantie was ze opgelucht geweest haar stem te horen, die aardig en zelfs een beetje samenzweerderig klonk. Haar geliefde had het telefoontje al aangekondigd en het leek hun allebei een goed idee dat ze erop in zou gaan. Het stiekeme gedoe begon haar de keel uit te hangen. Ze hield er niet van weggehouden te worden. Ze zou die vrouw in alle eerlijkheid zeggen dat het nooit haar bedoeling was geweest de vriendin van een getrouwde man te zijn. Dat ze versteld stond van zichzelf. En van het feit dat ze zich door deze liefde had laten overrompelen.

Ze fietst over de Kloveniersburgwal en weet opeens helemaal niet meer waar De Jaren precies is. Te ver doorgereden staat ze al op de Nieuwmarkt. Ze moet terug, ze fietst nu pijlsnel. Ze kan het niet kan maken te laat te komen, dat zal hij haar nooit vergeven. Voordat ze haar fiets op slot zet, leest ze nog even snel zijn sms van een half uur geleden:

Courage liefste – niet bang zijn – ze is genereus. Laat weten wat je van haar vond – liefs liefs en nog eens liefs.

Nee, denkt ze, ik kan helemaal niet laten weten wat ik van haar vind, want dat is verboden. Hij zal het niet verdragen als ik iets negatiefs van haar zeggen zou.

Was hij niet razend geworden toen ze iets lelijks had gezegd over een zonnebril die uit het dashboardkastje op haar schoot was gevallen. Ze waren in de echtelijke auto op weg naar Vlieland en toen ze de boot dreigden te missen, beval hij haar op de kaart te kijken die waarschijnlijk ergens in een zijvak zat. Toen ze niets kon vinden, graaide hij ongeduldig in het dashboardkastje en kwam die belachelijke zonnebril tussen haar benen terecht. Betrapt tastte hij naar het ding en stak het zwijgend in zijn borstzak.

‘Goed zo, midden op je hart,’ had ze grijnzend gezegd. Wit van woede had hij de rest van de tocht gezwegen.

Ze had aan haar vader moeten denken die ook om de kleinste dingen in drift kon ontsteken.

De keer dat hij een pak melk had verscheurd met zaag en nijptang omdat hij het niet open kreeg.

Het was zijn eerste verplichte bezoek na de scheiding geweest en haar kleine broertje en zij zaten lichtelijk bevreemd met hem aan tafel.

Hun moeder zou pas laat thuiskomen en zij als oudste – zes jaar – moest een beetje lief voor hem zijn.

Die liter melk had het tafelkleed en de vloerbedekking voorgoed bedorven.

En terwijl zij bezorgd met een badhanddoek probeerde te redden wat er te redden viel, had ze een woedende draai om haar oren gekregen van haar ontrouwe papa.

Toen ze hem er later aan herinnerde bagatelliseerde hij de situatie. Tegenwoordig hebben ze geweldig contact.

Hij maakt zich nu alleen maar zorgen dat ze een getrouwde geliefde heeft die ouder is dan hijzelf. Je hebt toch geen vadercomplex mag ik hopen, heeft hij haar gevraagd. Ze heeft dat op háár beurt soeverein glimlachend weggewuifd.

De vrouw in het café houdt nauwlettend de ingang in het oog. Het is inmiddels wat drukker. Zij is misschien te vroeg, maar het meisje is wel degelijk te laat. Of ze elkaar zouden herkennen, hadden ze zich aan de telefoon afgevraagd. Reken maar dat ze elkaar zouden weten te vinden. Hoe vaak heeft ze niet de foto's bekeken die haar man van het lieve kind gemaakt heeft. Ze had het hem gewoon gevraagd, hoe ziet ze eruit, en hij was schoorvoetend naar zijn werkkamer gegaan en had

haar met een mengeling van trotse vertedering en angst twee portretten laten zien. Een volkomen glad gezicht met donkere wenkbrauwen boven de donkere ogen, halflang zwart haar en een verliefde glimlach voor haar fotograaf. Mooi, wat is ze mooi, en wat een prachtige mond met tanden en wat is ze aanbiddelijk jong, had ze uitgeroepen. Hij had haar opgelucht aangestaard. Sindsdien is ze tijdens haar slapeloze nachten vaak gaan kijken naar de foto's en heeft ze het meisje in haar jaloerse hart gesloten.

Ze heeft zich zelfs al een voorstelling gemaakt van een ontmoeting tussen hen: een ongedefinieerde plaats waar het meisje op een stoel zit, zichzelf op haar knieën op de grond, haar hoofd verborgen in de schoot van haar die zij zuchtend bij haar naam noemt:

Rosalinde.

Rosalinde staat nu midden in de ruimte en kijkt om zich heen. Ze ziet een middelbare vrouw met een jas over de stoelleuning en een enorme tas op schoot alleen aan een tafeltje zitten. Oud, denkt ze, wat is ze oud, en wat zit ze daar als een standbeeld.

Ook zij heeft foto's gezien. Ze is tegen alle afspraken in een keer in hun huis geweest. Hij had haar overgehaald en ze was gezwicht. In de hal stuitte ze op een verzameling zwart-wit portretten van zijn vrouw, de

actrice met de vele gezichten: soms heel oud, dan weer merkwaardig jong, soms man, soms vrouw en soms ook kind.

Lichte, onbetrouwbare ogen die haar fascineerden. Een soort clown met pretogen en tegelijkertijd een triestheid. Een smalle ernstige mond, met een ironisch lachje. Een groot voorhoofd, getekend. Ze wist niet wat te zeggen.

Samen keken ze langdurig door haar jonge ogen naar zijn vrouw, de beminde Eva. Hij kuste haar schuldbewust in haar nek, wat nooit zijn uitwerking miste, maar deze keer hinderde het haar en schudde ze hem van zich af.

Ze dronken wijn uit antieke glazen en aten zoute krakelingen. Toen ze minutieus hadden afgewassen en opgeborgen, wist ze niet wat ze erger moest vinden: het feit dat ze zich zo tomeloos door hem liet beminnen of het laffe uitwissen van haar sporen in dit hol van de leeuw.

De vrouw wuift en wenkt haar dringend, een scheve grijns om de mond.

Rosalinde loopt op haar af,
er worden handen geschud, er wordt heen en weer gelachen en
gepraat en koffie besteld.

Espresso of cappuccino?

Geen melk! schalt de vrouw. 'Jamais de la vie!' Rosalinde registreert onmiddellijk de echo van haar geliefde: 'Jamais de la vie!' Dat zegt hij ook altijd.

Ze vallen elkaar voortdurend in de rede, schoppen elkaar tegen de schenen vanwege een onmogelijke tafelpoot, en kijken elkaar aan en dan weer geschrokken weg, en als ze eindelijk een moment zwijgend tegenover elkaar zitten, stellen ze vast dat ze de dapperste vrouwen op deze wereld zijn. Wie doet hen dit na? Hij zeker niet. Hij zit nu waarschijnlijk thuis op de bank te hyperventileren, zegt zijn vrouw quasi-luchtig. Verraad, vindt Rosalinde. Ik verdien niet dat ik leef, vindt Eva.

Na een ongemakkelijke stilte waagt Rosalinde een poging het gat te vullen met de constatering dat Juan Valdez de koffie zeker nog moet plukken, maar realiseert zich dat zij niet verondersteld wordt dit grapje te maken. Juan Valdez is een reclamefiguur van ver voor haar tijd. Ze zwijgt betrappt en werpt Eva een onzekere glimlach toe, die deze beantwoordt met een malicieuze blik.

Een paar seconden hebben ze een verbond. Ze drinken zwijgend hun koffie, espresso voor de oude vrouw, koffie verkeerd voor de jonge.

Muntthee, denkt Eva. Waarom drinkt ze geen verse muntthee. Dat drinken alle jonge vrouwen toch?

Haar man bestelt het de laatste tijd vaak en dat stoort haar. Ze moet zich inhouden om niet te zeggen dat hij dat zeker van zijn jonge vriendin heeft geleerd maar zegt het op een keer toch. Kil antwoordt hij dat hij dat geheel op eigen kracht heeft ontdekt en dat hij het heerlijk vindt en dat zij het zeker eens moet proberen als ze gaat lunchen met haar zuster of met haar vriendinnenschaar.

Zo straft hij haar af tegenwoordig. Een nieuwe ontwikkeling die ze beiden nooit voor mogelijk hadden gehouden.

Eindelijk neemt de wettige echtgenote het woord: 'Ik wilde je ontmoeten omdat ik geen rust meer heb sinds ik het van jullie weet. Ik eet niet meer en ik slaap niet meer. Ik ben bang, begrijp je dat? Ik ben voortdurend bang jullie tegen te komen als ik door de stad fiets. Je hebt me mijn lievelings-bezigheid afgenomen. Fietsen door de stad is mijn lievelingsbezigheid.'

'Tot voor kort was ik altijd blij als ik hem onverwacht tegenkwam, in de stad of op de gracht of waar dan ook.

Als ik hem zag fietsen was ik blij en nu ben ik bang. Ik durf ons stamcafé niet meer in omdat ik bang ben jullie te betrappen, jullie als verliefden tegenover elkaar aan te treffen. Mijn gemoedsrust is weg. En mijn vertrouwen in hem en in mezelf ook.'

Ze haalt krachtig haar neus op en maakt een machteloos handgebaar,
alsof ze wuift naar iemand achter zich.

Ze kijken elkaar nu voor het eerst recht in de ogen. En Eva gaat met een ruk rechtop zitten. Ze heeft een glimp opgevangen van de jonge borsten onder het opvallende vest met het dunne grijze hemdje.

Zijzelf zit zo voorover geleund op haar gezelschap in te praten, dat ze met haar boezem op de tafelrand leunt.

Om zich een houding te geven haalt ze haar enorme tas tevoorschijn en diept een vers gestreken mannenzakdoek op. De echtelijke zakdoek, ziet Rosalinde, die van de tissuegeneratie is en zich vrolijk maakt om haar geliefde die zijn zakdoek altijd bij zich heeft en waar hij een knoop in legt als hij zich iets moet herinneren. Nu realiseert ze zich dat die zakdoek natuurlijk altijd door haar wordt gewassen en gestreken.

Tot haar schrik bemerkt ze dat de ogen langdurig worden gebet en de vrouw steeds met haar hoofd zit te schudden.

Ze kijkt om zich heen waar de ober blijft, ze moeten nodig aan de alcohol, maar er is in geen velden of wegen een ober te bekennen.

Opeens grijpt Eva haar beide handen vast en en begint dringend op haar in te praten: 'Weet je, ik verdraag het niet, ik dacht dat ik hem alles op de wereld gunde, maar ik verdraag het niet.'

Ze kan niet verder spreken en begint aan een aandachtige beschouwing van Rosalinde's handen. 'Poezelig, je hebt poezelige handjes, weet je dat.' Ze mompelt met gesloten ogen voor zich uit en zingt heel zachtjes:

Watervallen, oceanen van treurnis
Storten zich over ons uit
O, wat een beest is de massa,
Wat moet er van ons worden,
Ons arme mandarijnen.

Perplex laat Rosalinde dit gebeuren, weet niet wat te doen of te denken. Ze wil een glas wijn en ze moet roken, maar ze zit gevangen in deze onbegrijpelijke intimiteit en ze durft zich nauwelijks te bewegen.

Ze vreest bovendien dat ze voor gek zitten, maar niemand lijkt aandacht aan hen te besteden. Dan opeens laat de vrouw met een afwerend gebaar haar handen los en legt ze zorgvuldig op tafel.

De betovering is verbroken. De zakdoek wordt netjes opgevouwen en teruggestopt in de enorme Prada-tas. Na veel zoek komt er nu een lippenstift tevoorschijn. De cyclaamkleurige lippen worden omstandig bijgewerkt en kritisch bekeken in het bijbehorende spiegeltje.

Rosalinde grijpt nu haar kans om te ontsnappen en zegt: 'Wijn, we willen toch wijn? Wat zal het zijn, wit of rood?'

'Red,' antwoordt de vrouw. 'Red wine, my Rosalind.' En wéér hoort ze zijn echo. Wat is dit voor papegaaiend echtpaar, vraagt ze zich af terwijl ze naar de bar loopt. Ze voelt dat ze door Eva wordt bekeken en probeert zich rustig en waardig te bewegen.

Goed dat ze in het grijs is, die vrouw ziet er belachelijk uit in al dat paars en cyclaam. Ze zou haar lippen niet zo moeten stiften, het accentueert de rimpels om haar mond in plaats van dat het camoufleert. Haar handen zijn ook al oud, met hier en daar een leverschade, ze heeft slordige nagels maar ze draagt prachtige antieke ringen die ze waarschijnlijk van hem heeft gekregen.

Ook voor haar is hij genereus. Hij heeft haar overladen met geschenken, boeken en cd's die ze samen beluisteren.

Ze kreeg voor haar verjaardag een prachtige leren tas met verschillende vakken voor haar tekeningen. Omstandig bewondert hij haar ontwerpen, roemt haar bouwkundig inzicht en noemt haar vertederd zijn bouwmeesteres. Soms kortweg zijn jonge meesteres of zijn maîtresse. Het streelt en choqueert haar. Voorzichtig loopt ze met het blad met de hoge wijnglazen – ze heeft de duurste rode wijn genomen – terug naar de tafel, waar Eva als een standbeeld op haar zit te wachten. Hier zit een ruïne, stelt ze vast en ze laat zich in bange afwachting op haar stoel zakken. Waar moeten ze in godsnaam op drinken? Op hem?

Gelukkig maakt de ander korte metten en heft het glas. ‘Proost, kind, proost. Op de troost van de jeugd en de schoonheid.’

Ze kijken elkaar schichtig aan, glimlachen voortdurend en kijken zoekend om zich heen alsof de ontknoping van deze bijeenkomst van buitenaf zal komen.

Hij had hier moeten zijn, vindt Rosalinde opeens. Hij is met haar getrouwd, zij zijn het echtpaar, verdomme! Wat doet ze hier?

Ze drinken snel en Eva praat koortsachtig op haar in en zegt dat als haar man straks vijfenzestig is Rosalinde begin dertig is, en in de bloei van haar leven. Dat als ze – god verhoede – een kind zouden krijgen, het kind op zijn twintigste een vader van tachtig heeft. En weer grijpt ze

de handen van het meisje en streelt ze afwezig, intussen koortsachtig alle rekensommetjes recapitulerend die ze de afgelopen maanden heeft zitten maken. 'Wat heb je een zachte handen,' zegt ze alsof ze het voor het eerst constateert. En met een smartelijke zucht kijkt ze haar hoofdschuddend aan. Het meisje ontroert haar nu. Je weet dat ik geen kinderen kon krijgen?

Voor haar geestesoog ziet ze hoe die zachte handen de pik van haar man omvatten, zijn hoofd tussen haar borsten vleien. En hoe hij op zijn beurt het jonge kutje met het geschoren schaamhaar streelt.

Alle jonge vrouwen hebben tegenwoordig geschoren schaamhaar.

Ze weet het uit de kleedkamer waar jong en oud bij elkaar zit. En ze geniet van de mooie lichamen en het fantastische ondergoed van de jonge meisjes. Zelfs als de lichamen niet volmaakt zijn, vindt ze ze mooi. Mooi, omdat ze jong zijn.

Adriana! Adriana, viens ici!

Hun geliefde strand in Corsica waar haar man en zij zitten bij te komen van een overvloedige lunch met fruits de mer en gekoelde wijn uit het beslagen ijsemmertje.

Ze zitten in hun comfortabele ligstoelen onder een parasol te dommelen als ze haar man aanstoot om hem te wijzen op de springende meisjes in de aanrollende golven.

‘Kijk naar gestreepte pet met paardenstaart,’ fluistert ze dringend. Of ze beperkt zich tot: ‘rood broekje!’ Haar man en zij kunnen vervolgens hun ogen niet afhouden van Adriana die haar grootvader tergt door niet uit zee te willen komen, terwijl de grootvader geen natte voeten wil halen.

Adriana schatten ze op negen, hooguit tien jaar. Overmoedig, zich bewust van haar macht, gaat ze tot het uiterste.

Grootvader staat klaar met badhanddoek en droge kleren. Adriana laat hem smeken. Uiteindelijk komt ze met kalme tred het water uit, trekt haar rode broekje uit en gooit het hem toe. Hij vangt het net op de punt van zijn schoen. Triomf bij beide partijen.

Tegen etenstijd verlaten de families het strand. Haar man en zij hebben de stille zee en het prachtige avondlicht nu voor zichzelf. Maar de overgang is hen te plotseling en weemoedig keren ook zij terug naar het hotel, waar ze het zout van hun huid spoelen en zich kleden voor het diner à deux.

Aan tafel snel aangeschoten door het aperitief en de gekoelde Bourgogne praten ze gepassioneerd door over de heerlijke Adriana totdat het haar ineens teveel wordt en ze abrupt van onderwerp verandert.

Het gat van de kinderloosheid speelt juist tijdens de vakanties op. Ze hebben het er nooit over want ze ontzien elkaars gevoelens. Dat zijn ze zo gewend.

Haar man en zij hebben sindsdien elke avond in de hotelkamer de truc van Adriana en de grootvader nagebootst.

Hij bleek een verrassend goede vanger.

Verrukt ving hij steeds haar slipje op zijn blote voet.

O, mijn god, hij wordt straks toch niet de vader van haar kind: de dwarse dochter waarvan hij altijd heeft gedroomd?

Haar stem stukt, ze kan niet verder spreken. Beelden van haar man met Rosalinde in bed. Dit meisje dat zijn dochter zou kunnen zijn, heeft ze tot nu toe met alle kracht weten te vermijden.

Niet aan denken, vooral niet visualiseren, heeft ze zichzelf opgedragen. En dat is haar gelukt omdat ze discipline heeft en een getraind voorstellingsvermogen. Maar alle techniek lijkt haar op dit moment in de steek te laten.

En ze doet er het zwijgen toe, omdat ze haar stem niet meer vertrouwt. Ze kan alleen nog maar glimlachen naar het mooie meisje dat haar aanstaart alsof ze van een andere planeet komt.

Rosalinde besluit dat het tijd is door te dringen tot de kern van de zaak. ‘Je hebt in alles gelijk maar geloof me alsjeblieft, al heb je geen reden om het te geloven, maar geloof me als ik zeg dat het me spijt dat ik van hem houd. Maar ik houd van hem en hij houdt van mij. Het is de verschrikkelijke waarheid.’

Dit was niet de bedoeling, denkt ze panisch. Hoe kan ik dit terugdraaien? Ze vraagt of ze nog wijn zal halen. De vrouw beveelt haar te gaan zitten omdat het háár beurt is. Dociel laat ze zich zakken en ziet hoe de ander de glazen op het blad zet en behoedzaam in de richting van de bar loopt. Het is druk aan de bar en ze berekent haar kansen om even naar het terras te ontsnappen en haar derde sigaret van vandaag te roken.

Ze probeert al maanden te stoppen omdat hij niet rookt, maar het lukt haar niet onder deze omstandigheden. En het enige dat ze heeft bereikt is dat hij trekjes van háár neemt. Hij permitteert zich nu al een hele sigaret na het vrijen en geniet daar buitensporig van. Het is hun grootste geluk samen op haar bed te liggen roken en te filosoferen over een toekomst die ze allebei als onmogelijk beschouwen.

Een tragische liefde, noemt hij hun verhouding. En dan bestrijdt zij vurig die zogenaamde onmogelijkheid die enkel gebaseerd is op het grote leeftijdsverschil.

Het is dit ritueel van aantrekken en afstoten dat het zo ongehoord spannend tussen hen maakt. Hij is een voorzichtige man. En ze weet dat hij haar aanbidt als ze met hem discussieert waarbij de vonken ervanaf vliegen.

Zij is diep onder de indruk van zijn eruditie, gekoppeld aan zijn jongensachtig vermogen zich met huid en haar aan haar uit te leveren. Hij is betoverd door haar nietsontziende jeugd en intelligentie en haar wilde begeerte naar hem – middelbare man.

Ze wil hem helemaal hebben. Na maanden kwellend schuldgevoel heeft ze besloten voor zichzelf, dus voor hem, te kiezen.

Op het naargeestige terras rookt ze haastig en vraagt zich af of ze zich niet te veel heeft blootgegeven. De meedogenloze eerlijkheid van zijn vrouw heeft haar geraakt. Ze had het niet verwacht. Want in haar jeugdige overmoed en haar intense liefde voor hem had ze zich onkwetsbaar gewaand.

Ze realiseert zich dat ze het echtpaar door deze ontmoeting heeft willen laten zien hoe zij alle conventies met gemak aan haar laars lapt, hoe stoutmoedig ze is door haar jeugd. Maar nu staat ze totaal verzenuwd te roken op een ijzig terras en twijfelt ze aan de hele onderneming. Die vrouw is fascinerend met een soort broze kracht.

Ze leest nogmaals zijn berichtje waarin hij haar courage wenst en haar commentaar wil.

In kapitalen antwoordt ze: een fantastische ruïne! Als ze op verzenden drukt heeft ze al spijt.

Bij de bar aangeland kan Eva nog net haar blad met lege glazen kwijt als ze voelt dat ze even moet gaan zitten. Ze heeft zojuist een glimp van zichzelf opgevangen in een reusachtige staande spiegel – een krijtwit gelaat met een scheve paarse mond. Voor haar ogen vloeien de tegels van de bar over in de tegels van de vloer, waarop ze zich met een langzame beweging, die haar verbaast en verrast, laat zakken. Ze zit nu tussen de schuifelende benen van het jonge publiek dat gewoon doorgaat met praten en lachen.

Ze besluit dat ze wil liggen en merkt dat de benen met de voeten in sportschoenen en werkmansschoenen om haar heen nu behoedzaam uiteenwijken, als in een choreografie van Pina Bausch. Ze staart ontspannen naar boven, ziet verschrikte gezichten en hoort hoe stil het plotseling is. Uit de verte vraagt een stem of het wel goed met haar gaat en ze wil antwoorden dat het heel, heel goed met haar gaat. Dat de koele mozaïekvloer een verrukking is en dat ze zich in tijden niet zo

goed heeft gevoeld. Zo licht en zo luchtig, alsof een zware last van haar schouders is genomen. Alsof ze lange tijd met vakantie is geweest.

‘Parmantig, puntig en spits’ komt in haar op. Een spraakoefening voor het klein mechanisme. ‘Parmantig praten, puntig en spits.’ Het is een van haar rituelen, samen met ‘potten en pannen en piepende poppen’. Ze spreekt die woorden automatisch uit zodra ze in de schouwburg het toneel inspecteert nog vóór ze op zoek gaat naar kleedkamers en foyer.

De aandacht voor haar performance op de grond in dit mooie café De Jaren bevalt haar. Er is een geconcentreerde stilte in de kleine kring om haar heen. In de verte gaat het geroezemoes gewoon door, alsof het een speciaal hiervoor ontworpen geluidsdecor is. Dit is waar ik het voor doe, gaat het door haar hoofd.

Hiervoor besta ik. Hiervoor leeft de toneelspeler en doorstaat hij alle ontberingen en de vernederingen van het vak. De onmacht van het ondergeschikt zijn aan talentloze regisseurs, de soms nauwelijks bedwingbare gevoel van razernij voor een enkele collega en de laatste jaren bovendien de nachtmerrie van de tekstonzekerheid, die steeds dreigender wordt naarmate de leeftijd vordert.

Maar als het moment dáár is en het publiek aan je lippen hangt, je de stilte precies zo lang kunt rekken als jij dat wilt en je als het ware de zaal met jou mee laat ademen en dan trefzeker met je repliek weer te komen. Ja, dan is daar het moment van genade, het diepste geluk te vergelijken met het beste orgasme.

Het jonge gezicht van de ober hangt boven het hare, hij tilt haar hoofd voorzichtig een stukje van de vloer en schuift er een stapel papieren servetten onder. Het ontroert haar en ze voelt alweer tranen het vertrouwde traject via haar slapen naar haar oren afleggen. Ze bekommert zich niet om een zakdoek of om uitgelopen ogen. Ze ligt hier prinsheerlijk.

‘Alles komt goed, we waarschuwen uw dochter, ze is waarschijnlijk even naar het toilet.’

Mijn dochter, o god. Hij denkt dat Rosalinde mijn dochter is. Ze moet hem corrigeren. Ze hoort zichzelf het woord douche in plaats van dochter zeggen.

‘Mijn douche is –’

Ze zwijgt, verlamd van schrik.

De ober legt nu vriendelijk uit dat ze hier wél toiletten hebben maar geen douches, waarop een jonge vrouw hoog en schel lacht. Een

plotseling autoritaire stem vraagt of ze dit wel vaker heeft. Weet ze bijvoorbeeld wat voor dag het vandaag is? Ze besluit te zwijgen omdat ze er niet zeker van is of ze gecoördineerd zal kunnen antwoorden. Stel je voor dat ze een aanval van afasie heeft, of een totale black-out, de nachtmerrie van elke acteur, jong en oud. Oud, het woord achtervolgt haar. Zij is oud en Rosalinde is jong. Ze hebben zojuist hand in hand gezeten. Ze heeft haar handen poezelig genoemd, en dat was de waarheid. De hele waarheid en niets dan de waarheid. Ze kan niet boos zijn op het lieve kind. Op haar man kan ze ook niet boos zijn want ze houdt van hem en begrijpt hem.

Haar begrijpt niemand, haar vriendinnen niet en de psycholoog die ze consulteert, omdat ze de hele dag moet huilen en 's nachts niet kan slapen, ook niet.

Hij is betoverd door haar jeugd, zoals zijzelf altijd betoverd is geweest door jonge meisjes en hun grillige gedrag, hun vrolijke verleidingskunsten afgewisseld met diepe ernst, die prachtige onschuld die nooit meer terugkomt.

Wie is zijzelf geworden en waar staat ze? Ze heeft het haar man een paar keer gevraagd, maar ze heeft het zichzelf niet durven vragen. Zoals ze zichzelf nooit bedreigende gedachten heeft toegestaan. Van

jongs af aan gewend dat de dingen door magisch denken vanzelf goed zouden komen.

Zoals haar moeder haar bij het inslapen altijd toefluisterde dat ze van koekjes en taartjes moest dromen.

Zoals deze affaire van haar man en het lieve kind – zo heeft ze haar gedoopt: het lieve kind, naar *Reigen*, het stuk van Schnitzler over ontrouw, haar wel verontrust heeft, maar ze altijd in de goede afloop is blijven geloven.

Ze ziet haar grote tas door de lucht zweven. Eerst herkent ze de tas en pas dan ziet ze het dodelijk verschrikte gezicht van Rosalinde, die aan de tas vastzit.

Andersom, realiseert ze zich. Het is andersom. Rosalinde brengt haar de tas omdat ze niet meer aan hun ronde tafeltje zit.

Eigenlijk passen ze wonderwel bij elkaar. Haar man heeft dat eerder gezien dan zijzelf.

Komt hij haar nu te hulp in de vorm van Rosalinde en brengt hij haar de geliefde tas terug? Ze wil overeind komen en haar tranen drogen en vragen om haar tas met zakdoek en lippenstift. Maar het enige woord dat ze zichzelf hoort uitbrengen is: 'tak'.

‘Mijn tak...’

Roerloos blijft ze liggen op de koude tegelvloer. Ze durft zich niet te bewegen omdat ze niet weet hoe ze hier terecht is gekomen. En ze durft niets te zeggen omdat ze twijfelt of ze de juiste woorden wel weet.

Dit is de angstdroom van elke toneelspeler: niets meer weten en dat niet toe kunnen geven omdat dan alles verloren is.

Rosalinde staat nu aan de voeten van de doodsbleke onbeweeglijke Eva. Ze denkt aan het gevecht. Deze zomer in Vlieland heeft ze op het harde zand een levensgroot hart getekend met een stok waaraan ze met zijn zakmes een stevige punt had gesneden. Vervolgens heeft ze een pijl door het hart gejaagd en de onvermijdelijke druppels bloed laten sijpelen tot een enorme plas.

Als laatste heeft ze hun initialen in grote letters aan weerszijden van het hart gekrast en hem ontboden om haar kunstwerk in ogenschouw te nemen.

Toen hij eindelijk gapend overeind kwam had ze vanuit een impuls de liggende gestalte de naam Eva gegeven

en was ze als een gek heen en weer gaan rennen en had hem zomaar een stomp in de maag gegeven.

Hij klapte dubbel van pijn en sloeg haar hard in het gezicht, waarna zij zich op hem stortte en ze onverwacht vechtend door het zand rolden. Zijn bril vloog van zijn hoofd waarop hij, buiten zichzelf van drift, haar polsen in een ijzeren greep nam en haar met zijn volle gewicht tegen de rond drukte.

Hij liet haar los, grabbelde naar zijn bril en probeerde te verbergen dat zijn hart tekeer ging als een gek. Maar zij legde haar hoofd op zijn borst en hoorde het gebons.

Toen hij haar voorzichtig wilde kussen was ze opgesprongen en had met blote voeten het doorboorde hart en het lichaam van Eva met de grond gelijk gemaakt.

Ze schepte handenvol mul zand om de chaos te bedekken, strooide en plette en streek totdat het een mooi grafje was geworden. Hij stond er bij en keek er naar. Ze had zijn vrouw begraven en hij had het niet verhinderd. Zij had gewonnen.

Alles is ook verloren, dreunt het in Eva's hoofd en ze probeert voorzichtig of ze haar vingers kan bewegen.

Ze ligt vrij belachelijk op de grond temidden van het jeugdige publiek dat aarzelt tussen aandacht voor de scène en de wens nieuwe drank te bestellen en over te gaan tot de orde van de avond.

Rosalinde staat aan haar voeten en kijkt en zwijgt. Tot ze Eva vraagt of

ze haar man zal bellen. Haar man? Wiens man bedoelt ze? Het meisje kijkt haar niet-begrijpend aan. Eva voelt dat haar stem goed zit en vraagt haar weer, wiens man?

'Jij hebt mijn man toch gestolen!'

Als bij toverslag heeft ze de aandacht van de kring om haar heen. Een schandaal, een scène tussen een getrouwde vrouw en een jonge minnares. 'Dievegge, ik hoop dat jij ooit meemaakt wat ik nu meemaak.' Ze ziet Rosalinde wit wegtrekken, het kind kan geen kant op.

'Dat je gedumpt wordt, zoals ik. Weet je wat er gaat gebeuren? Zal ik het je vertellen?'

De woorden gutsen als vanzelf uit haar mond, nog steeds beheerst, godzijdank.

‘Eerst dump jij mijn man, want hij is te oud voor je. Over een paar jaar is het zover. Jij dumpt hem voor iemand van je eigen leeftijd. Goed zo. Ik kan niet wachten.’

Een diepe lach welt nu in haar op, ze ziet aan het witte gezicht dat het een angstaanjagende lach is. Geen nood, eindelijk is ze in haar element en ze wenste dat haar man hier nu was. Haar man, aan wie ze zich met hart en ziel gekluisterd voelt. Haar slappe man.

‘En als jij zelf oud wordt, zo oud als ik, dan word jij gedumt. Dan dumpt jouw man jou weer voor een nieuwer exemplaar. Dan ben ik al vergaan in mijn graf, Rosalinde, maar de wetenschap dat het zal gebeuren vervult me hier en nu van een groot geluk.’

Hier en nu,’ dat zei een tirannieke lerares op de toneelschool altijd. Wat was die vrouw trots op die stoplap. Dan hoefde ze niet specifiek te zijn. Ze bulderde gewoon: ‘Je bent niet in het hier en nu!’

Nu voelt Eva zich extreem in het hier en nu. Ze heeft het gevoel dat ze het eindelijk begrijpt. Ze heeft medelijden met het lieve kind. Een zweem van angst en horror op het mooie gezicht, de poezelige handen geklauwd in haar tas. Mooi zo, want zijzelf heeft die Prada-tas niet meer nodig.

Het hier en nu is aangebroken, helemaal vanzelf en ze voelt zich beter dan ooit. Die tas was te groot, ze kon er nooit wat in vinden. Laat

Rosalinde maar grabbelen en zoeken in het duister, naar haar agenda, haar telefoon, portemonnee, sleutels en haar god mag weten wat.

Het hier is dus: volkomen hulpeloos op de grond liggen in een publieke gelegenheid zonder enige bescherming. Het nu is vlak voor het moment dat men sterft, de beroemde flits waarin men zijn leven overziet.

Ze ziet haar vader die op zondag de schoenen poetst en haar zuster en haar vóór zich posteert om hun haar in een kaarsrechte scheiding te kammen onder het mompelen van complimenten: Eva voor haar prachtige brede voorhoofd en Lotte voor de grote grijsblauwe oceanen van ogen.

Ze ziet zichzelf zweven vanaf de hoge duikplank terwijl ze nog niet kan zwemmen in het volle vertrouwen dat ze wordt opgevangen door haar vader.

Ze ziet haar man een vreugdedansje maken op het balkon van hun eerste hotel in Italië, het was koud maar dat deerde haar niet.

Het hier en nu brengt bovendien het inzicht dat Rosalinde niet het lieve kind is maar een vrouw van bijna dertig die weet wat ze wil en wat

ze waard is, die bemind wordt door haar man die bijgevolg haar man niet meer is.

Ze ziet een zweem van angst en horror op het mooie gezicht, de poezelige handen klampen zich vast aan háár tas, maar het zal haar niet helpen.

‘Ik ga ervan genieten in mijn graf.

Ik lach me dood. Zo zal het gaan. Denk aan mij. Denk dan aan mij. Denk aan mij Rosalinde, denk aan mij. Vergeet het niet. Denk aan mij.’

De twee vrouwen hebben de afspraak gemaakt elkaar eindelijk eens te ontmoeten.

Het is niet makkelijk tijd en locatie te bepalen, het moet een onbestemde plek zijn en niet te vroeg maar ook niet te laat in de avond. Een ernstige avond in de stad Amsterdam. Café De Kroon wil de oudste van de twee opperen, maar ze weet opeens niet meer of dat nog wel bestaat. Een wandeling langs het IJ stelt de jongste voor, maar ze verwerpt het meteen. Ze hebben een dak boven het hoofd nodig, een prettige ambiance waar ze niet gestoord worden, zoiets als de wachtkamer van het Centraal Station. Dat heeft iets in between, iets toevalligs. Iets wat een alibi verschaft, mochten ze een getuige tegen het lijf lopen. De oudste vrouw keurt het onflatteuze licht af en komt met Americain op de proppen. Dat is groot en anoniem. Maar ook dat

wordt afgekeurd, vanwege de beladenheid van het Leidseplein. In de Beurs van Berlage stinkt het naar de keuken, het café van het Muziekgebouw is vragen om moeilijkheden, het Amstelhotel is te luxueus. Uiteindelijk wordt het café De Jaren. Groot genoeg, geen hinderlijke muziek, goed licht en een prachtige mozaïekvloer. Bovendien is het voor hen allebei ongeveer even ver fietsen.

Nu de afspraak een feit is vragen de vrouwen zich koortsachtig af wat ze moeten aantrekken. De jongste wil beslist niet de indruk wekken dat ze er te veel werk van maakt. Ze heeft tact, weet hoe zwaar het voor de ander moet zijn haar in levenden lijve te ontmoeten. Hoofddoel van de afspraak is elkaar in de ogen te kunnen kijken. Ze is een obsessie aan het worden, vermoedt ze.

Ze besluit haar grijze broek met het ragdunne grijze hemdje en haar groene vest te dragen. Huiselijk, comfortabel en mooi, maar niet té mooi. Op het laatste moment kan ze het niet laten haar groene leren enkellaarsjes erbij aan te trekken. Hij is dol op dat groen maar dat weet de wettige echtgenote natuurlijk niet. Die heeft besloten zich geenszins onzichtbaar te maken en draagt haar dieppaarse kasjmieren twinset, haar Russische rokje tot op de knie, een zwarte maillot en zwarte suède pumps. Het vintage rokje heeft een dessin van blokjes en stipjes in bruin, bordeaux en paars. Haar man heeft het zo gedoopt omdat het hem aan de kleuren en patronen van de Ballets Russes doet denken.

Het is al met al vrij jeugdig maar het kan nog net, vindt ze.

Ondoorzichtige zwarte kousebenen zijn tijdloos.

De twee vrouwen fietsen door de donkere stad. De oudste voelt zich wonderlijk kalm, deze ontmoeting is háár initiatief en dat geeft haar een gevoel van macht. Ze fietst haar lievelingsroute langs de Prinsengracht, doorkruist de kleine straatjes, steekt beducht voor de tramrails het Spui over, en rijdt via de Nes langs de Oudemanhuispoort de Doelenstraat in. Het is er vrij donker en stil. Ze zet haar fiets tegenover café De Jaren en merkt dat haar handen trillen als ze hem op slot wil zetten. Ze vraagt zich plotseling af wat haar bezield heeft en wat ze zich van deze ontmoeting voorstelt. Denkt ze nu werkelijk dat ze het kwaad zal kunnen keren door zich kenbaar te maken? Terwijl ze woest aan het beugelslot trekt, voelt ze haar keel alweer dik worden en haar neus vollopen. Iedere tegenslag brengt haar tegenwoordig aan het huilen. Ze staat een minuut lang roerloos over haar bagagedrager gebogen, de prikkende ogen op één punt gericht. Stop in the name of love, mompelt ze grimmig en ze maakt zich op om naar binnen te gaan. Ze wil er als eerste zijn. Zij is de eiseres.

In één oogopslag stelt ze vast dat het café nog maar matig bezet is. Ze moet even wennen aan de helverlichte ruimte met de gekleurde vloer,

de hoge ruiten en spiegels, en ziet dan een klein rond tafeltje dat haar bevalt. Gedecideerd, de schouders laag en het hoofd geheven, steekt ze een immense vlakte over, toch opeens bang dat een ander haar voor zal zijn. Bij het tafeltje aangekomen laat ze zich onhandig op een stoel vallen, die aan de tafelpoot blijft haken. Kalm blijven, denkt ze, en ze trekt omstandig haar jas uit, die ze vervolgens over haar stoelleuning hangt. Als ze haar grote tas, waar ze haar muts en handschoenen in kwijt kan, onder de tafel wil zetten, valt haar stoel, topzwaar van de jas, met donderend geraas op de stenen vloer. Haastig raapt ze alles op en bestelt een kopje koffie bij een jonge ober, die haar afstandelijk aankijkt. 'Espresso,' roept ze hem nog na, maar de jongen reageert niet. Onzichtbaar, stelt ze vast; de onvruchtbare vrouw is onzichtbaar geworden.

De jongste van de twee fietst langzaam naar de plaats van bestemming, nerveus en ook een beetje misselijk bij de gedachte zijn vrouw te ontmoeten. In eerste instantie was ze opgelucht geweest haar stem te horen, die aardig en zelfs een beetje samenzweerderig klonk. Haar geliefde had het telefoontje al aangekondigd en het leek hun allebei een goed idee dat ze erop in zou gaan. Het stiekeme gedoe begon haar de keel uit te hangen. Ze hield er niet van weggehouden te worden. Ze zou die vrouw in alle eerlijkheid zeggen dat het nooit haar bedoeling was geweest de vriendin van een getrouwde man te zijn. Dat ze versted

stond van zichzelf. Dat het haar volkomen overrompeld had. Ze fietst over de Kloveniersburgwal en weet opeens helemaal niet meer waar De Jaren precies is. Te ver doorgereden staat ze al op de Nieuwmarkt. Ze moet terug, ze fietst nu pijlsnel. Ze kan het niet kan maken te laat te komen, dat zal hij haar nooit vergeven. Voordat ze haar fiets op slot zet, leest ze nog even snel zijn sms van een half uur geleden:

Courage liefste – niet bang zijn – ze is genereus. Laat weten wat je van haar vond – liefs liefs en nog eens liefs.

De vrouw in het café houdt nauwlettend de ingang in het oog. Het is inmiddels wat drukker. Zij is misschien te vroeg, maar het meisje is wel degelijk te laat. Of ze elkaar zouden herkennen, hadden ze zich aan de telefoon afgevraagd. Reken maar dat ze elkaar zouden weten te vinden. Hoe vaak heeft ze niet de foto bekeken die haar man van haar gemaakt heeft. Ze had het hem gewoon gevraagd en hij was schoorvoetend naar zijn werkkamer gegaan en had het portret met een mengeling van trots en angst laten zien. Een volkomen glad gezicht met donkere wenkbrauwen boven de donkere ogen, halflang zwart haar en een verliefde glimlach voor haar fotograaf. Mooi, wat is ze mooi en wat een prachtige mond met tanden en wat is ze aanbiddelijk jong, had ze uitgekraamd. Sindsdien is ze tijdens haar slapeloze nachten vaak gaan kijken naar de foto en heeft het meisje in haar jaloerse hart gesloten.

Elke keer dat de zware deur openzwaait veert ze op, maar steeds zijn het groepen mensen of stelletjes. Vreemd genoeg heeft ze zich al vaak een voorstelling van hun ontmoeting gemaakt: een ongedefinieerde omgeving, het meisje zittend op een stoel, zij op haar knieën op de grond, haar hoofd in de schoot van het meisje dat ze huilend bij haar naam noemt: Rosalinde.

Rosalinde staat nu midden in de ruimte en kijkt om zich heen. Ze ziet een middelbare vrouw met een jas over de stoelleuning en een enorme tas op schoot alleen aan een tafeltje zitten. Oud, denkt ze, wat is ze oud, en wat zit ze daar alleen.

Ook zij heeft foto's gezien. Ze is tegen alle afspraken in een keer in hun huis geweest. Hij had haar overgehaald en ze was gezwicht. In de hal was ze op een serie scènefoto's gestuit. Een vrouw met verschillende gezichten: oud, jong, man, vrouw. Lichte, onbetrouwbare ogen die haar fascineerden. Een soort clown met pretogen, die ook triest konden staan. Een smalle ernstige mond, soms een ironisch lachje. Een groot voorhoofd, getekend. Ze was onder de indruk geweest van Eva, wist niet wat te zeggen. Toen was hij achter haar komen staan en had gekeken naar wat zij zag. Hij had haar teder in de hals gekust en ze was in tranen uitgebarsten. Hij had begrepen dat het te veel voor haar was en een kopje thee voor haar gezet, haar bezworen dat ze niet bedroefd moest zijn. Hij vond het ook moeilijk maar ze moest

vertrouwen hebben. Na de thee hadden ze wijn gedronken uit antieke glazen. Toen ze alles hadden afgewassen en minutieus teruggezet, wist ze niet wat ze ongepaster vond: dit clandestiene bezoek of het feit dat ze zich zo tomeloos door hem liet beminnen.

De vrouw wuift en wenkt haar met een scheve grijns. Rosalinde loopt op haar af, er worden handen geschud, er wordt heen en weer gelachen en koffie besteld. Espresso of cappuccino? Geen melk, nooit melk, schalt de vrouw. 'Jamais de la vie!' Rosalinde registreert onmiddellijk een echo van haar geliefde: 'Jamais de la vie.' Dat zegt hij ook altijd. Een echtelijk citaat. Ze vallen elkaar in de rede, schoppen elkaar tegen de schenen vanwege een onmogelijke tafelpoot, en als ze eindelijk onwennig tegenover elkaar zitten, stellen ze vast dat ze de dapperste vrouwen op deze wereld zijn. Wie doet hen dit na? Hij zeker niet. Hij zit nu waarschijnlijk thuis op de bank te hyperventileren, zegt zijn vrouw quasi-luchtig. Verraad, vindt Rosalinde. Ik verdien niet dat ik leef, vindt Eva.

Na een ongemakkelijke stilte waagt Rosalinde een poging het gat te vullen met de constatering dat Juan Valdez de koffie zeker nog moet plukken, maar ze beseft onmiddellijk dat zij niet verondersteld wordt dit grapje te maken. Juan Valdez is een reclamefiguur van ver voor haar tijd. Ze zwijgt betrapt en werpt Eva een malicieuze glimlach toe. Een paar seconden hebben ze een verbond. Ze drinken zwijgend hun koffie, espresso voor haar, koffie verkeerd voor Rosalinde. Muntthee, denkt ze. Waarom drinkt ze geen verse muntthee. Dat drinken alle jonge vrouwen toch? Haar man bestelt het de laatste tijd vaak en dat hindert haar. Ze

wil niet zeggen dat hij dat zeker van zijn jonge vriendin heeft geleerd maar zegt het op een keer toch. Kil antwoordt hij dat hij dat geheel op eigen kracht heeft ontdekt en dat hij het heerlijk vindt en dat zij het zeker eens moet proberen als ze gaat lunchen met haar vriendinnen. Zo straft hij haar af tegenwoordig.

Eindelijk neemt de wettige echtgenote het woord. 'Ik wilde je ontmoeten omdat ik geen rust meer heb sinds ik het van jullie weet. Ik eet niet meer en ik slaap niet meer en ik ben voortdurend bang jullie tegen te komen als ik door de stad fiets. Ik ben bang, begrijp je dat? Je hebt me mijn lievelings-bezigheid afgenomen. Fietsen door de stad is mijn lievelingsbezigheid.' Ze kijken elkaar aan en Eva gaat opeens rechtop zitten, ze heeft een glimp opgevangen van de mooie jonge borsten in het openvallende vest onder het ragfijne grijze hemdje. Zijzelf zit zo voorover geleund op haar gezelschap in te praten dat ze haar borsten op de tafelrand voelt rusten. Om zich een houding te geven haalt ze haar enorme tas tevoorschijn en diept een vers gestreken mannenzakdoek op. De echtelijke zakdoek, ziet Rosalinde, die van de tissuegeneratie is en zich altijd vrolijk heeft gemaakt om haar geliefde met zijn zakdoek, die hij altijd bij zich heeft en waar hij een knoop in legt als hij zich iets moet herinneren. Nu realiseert ze zich dat die zakdoek natuurlijk altijd door haar wordt gewassen en gestreken. Tot haar schrik bemerkt ze dat de ogen langdurig worden gebet en de vrouw steeds met haar hoofd zit te schudden. Ze kijkt om zich heen waar de ober blijft, ze moeten nodig aan de alcohol, maar er is in geen velden of wegen een ober te bekennen. Opeens grijpt Eva haar beide handen vast en

fluistert dringend: 'Weet je, ik verdraag het niet, ik dacht dat ik hem alles op de wereld gunde, maar ik verdraag het niet.' Ze kan niet verder spreken en begint aan een aandachtige beschouwing van Rosalinde's handen. 'Poezellig, je hebt poezelige handjes.' Ze mompelt met gesloten ogen voor zich uit, zingt heel zacht, zoals een moeder haar kind in slaap zingt:

Watervallen, oceanen van treurnis
Storten zich over ons uit
O, wat een beest is de massa,
Wat moet er van ons worden,
Ons arme mandarijnen.

Perplex laat het kind dit gebeuren, weet niet wat te doen of te denken. Ze wil een glas wijn en ze moet roken, maar ze zit gevangen in een onbegrijpelijke intimiteit en durft zich nauwelijks te bewegen. Dan laat de vrouw met een afwerend gebaar haar handen los en legt ze op tafel terug. De betovering is verbroken. Ze diept haar lippenstift op uit de enorme Prada-tas. De cycloamkleurige lippen worden omstandig bijgewerkt en kritisch bekeken in het bijbehorende spiegeltje. Nu grijpt Rosalinde haar kans om te ontsnappen en zegt: 'Wijn, we willen toch wijn? Wat zal het zijn, wit of rood?'

'Red,' antwoordt de vrouw. 'Red wine, my Rosalind.' En wéér hoort de ander een echo van hem. Wat is dit voor papegaaierend

echtpaar, vraagt ze zich af terwijl ze naar de bar loopt. Ze voelt dat ze wordt bekeken en probeert zich rustig en waardig te bewegen. Goed dat ze in het grijs is, die vrouw ziet er belachelijk uit in al dat paars en cyclaam. Die lippen zou ze niet zo moeten stiften, het accentueert de rimpels om haar mond in plaats van ze te camoufleren. Haar handen zijn ook al oud, met hier en daar een leervlek, ze heeft slordige nagels maar draagt prachtige ringen. Voorzichtig loopt ze met het blad met de hoge wijnglazen – ze heeft de duurste rode wijn genomen – terug naar de tafel, waar Eva als een standbeeld op haar zit te wachten. Hier zit een ruïne, stelt ze vast en ze laat zich in bange afwachting op haar stoel zakken. Waar moeten ze in godsnaam op drinken? Op hem?

Gelukkig maakt de ander korte metten en heft het glas. ‘Proost, kind, op de troost van de jeugd en de schoonheid.’ Ze kijken elkaar schichtig aan, glimlachen voortdurend en kijken zoekend om zich heen alsof de ontknoping van deze bijeenkomst van buitenaf zal komen. Hij had hier moeten zijn, vindt Rosalinde opeens. Hij is met haar getrouwd. Wat doet ze hier? Ze drinken snel en Eva praat koortsachtig op haar in en zegt dat als haar man straks vijfenzestig is Rosalinde begin dertig is, en in de bloei van haar leven. Dat als ze – god verhoede – een kind zouden krijgen, het kind op zijn twintigste een vader van tachtig zal hebben. En weer grijpt ze de handen van Rosalinde en streelt ze afwezig, intussen koortsachtig alle rekensommetjes recapitulerend die ze de afgelopen maanden heeft zitten maken. ‘Wat heb je een zachte handen,’ zegt ze nogmaals met een smartelijke zucht en kijkt haar hoofdschuddend aan, terwijl ze voor haar geestesoog ziet hoe die

zachte handen de pik van haar man omvatten, zijn hoofd tussen haar borsten leggen. En hoe hij op zijn beurt het jonge kutje met het geschoren schaamhaar streelt. Alle jonge vrouwen hebben tegenwoordig geschoren schaamhaar... Haar stem stokt, ze kan niet verder spreken. Dit heeft ze tot nu toe met alle denkbare kracht weten te vermijden. Niet visualiseren, heeft ze zichzelf opgedragen en dat is haar gelukt, omdat ze geestkracht heeft en discipline, en een getraind voorstellingsvermogen. Maar alle techniek lijkt haar op dit moment in de steek te laten en ze doet er het zwijgen toe omdat ze haar eigen stem niet meer vertrouwt. Rosalinde besluit dat het tijd is door te dringen tot de kern van de zaak. 'Je hebt in alles gelijk maar geloof me alsjeblieft, al heb je geen reden om het te geloven, maar geloof me als ik zeg dat het me spijt dat ik van hem houd. Maar ik houd van hem en hij houdt van mij. Het is de verschrikkelijke waarheid.' Dit was niet de bedoeling, denkt ze panisch. Hoe kan ik dit terugdraaien? Ze vraagt of ze nog wijn zal halen. De vrouw beveelt haar te gaan zitten omdat het háár beurt is. Dociel laat ze zich zakken en ziet hoe de ander de glazen op het blad zet en kordaat in de richting van de bar loopt, alsof ze daar ook nog even de afwas gaat doen. Het is druk aan de bar en ze berekent haar kansen om even naar het terras te ontsnappen en haar derde sigaret van vandaag te roken. Ze probeert al maanden te stoppen omdat hij niet rookt, maar het enige dat ze heeft bereikt is dat hij trekjes van háár neemt. Hij permitteert zich nu al een hele sigaret na het vrijen en geniet daar buitensporig van. Daarna wast en poetst hij zich als een bezetene, alsof hij altijd op zijn hoede is voor zijn vrouw. Zij ziet dat met lede ogen

aan, hij praat zo liefdevol over haar dat ze vermoedt dat hij bang voor haar is. Op het naargeestige terras aangekomen rookt ze haastig en vraagt zich af of ze zich niet te veel heeft blootgegeven. De meedogenloze eerlijkheid van zijn vrouw heeft haar aangestoken. Was ze hier maar nooit aan begonnen, ze had op haar gevoel moeten vertrouwen en moeten weigeren. In haar jeugdige overmoed en haar baldadige liefde voelde ze zich soms onkwetsbaar. Ze had hem met deze ontmoeting juist willen laten zien dat zij alles en iedereen kon overtroeven. Ze leest nogmaals het berichtje waarin hij haar courage wenst en haar commentaar wil.

In kapitalen antwoordt ze: een fantastische ruïne! Als ze op verzenden drukt heeft ze al spijt.

Bij de bar aangeland kan de vrouw haar blad met lege glazen nog net kwijt als ze voelt dat ze even moet gaan zitten. Ze heeft zojuist een glimp van zichzelf opgevangen in een staande spiegel – een krijtwit gelaat met een scheve paarse mond. Voor haar ogen vloeien de tegels van de bar over in de tegels van de vloer, waarop ze zich met een langzame beweging, die haar verbaast en verrast, laat zakken. Ze zit nu tussen de schuifelende benen van het jonge publiek dat gewoon doorgaat met praten en lachen.

Ze besluit dat ze wil liggen en merkt dat de benen met de voeten in sportschoenen en werkmansschoenen om haar heen nu behoedzaam

uiteenwijken, als in een choreografie van Pina Bausch. Ze staart ontspannen naar boven, ziet verschrikte gezichten en hoort hoe stil het plotseling is. Uit de verte vraagt een stem of het wel goed met haar gaat en ze wil antwoorden dat het heel, heel goed met haar gaat. Dat de koele mozaïekvloer een verrukking is en dat ze zich in tijden niet zo goed heeft gevoeld. Zo licht en zo luchtig, alsof een zware last van haar schouders is genomen. Alsof ze lange tijd met vakantie is geweest. ‘Parmantig, puntig en spits’ komt in haar op. Een spraakoefening voor het klein mechanisme. ‘Parmantig praten, puntig en spits.’ Het is een van haar rituelen, samen met ‘potten en pannen en piepende poppen’. Ze spreekt die woorden automatisch uit zodra ze in de schouwburg het toneel inspecteert voordat ze op zoek gaat naar de kleedkamers.

De aandacht voor haar mise-en-scène in café De Jaren bevalt haar. Er is een geconcentreerde stilte in de kring om haar heen. In de verte gaat het geroezemoes gewoon door, alsof het een speciaal hiervoor ontworpen geluidsdecor is. Dit is waar ze het voor doet, beseft ze. Hiervoor bestaat ze. Hiervoor leeft de acteur. Hiervoor doorstaat zij alle ontberingen van het vak. Het publiek hangt aan je lippen, je rekt een stilte zo lang als jij dat wilt, je ademt als het ware met de zaal en dan kom je trefzeker met je repliek. Het moment van genade.

Het jonge gezicht van de ober hangt boven het hare, hij tilt het zachtzinnig een stukje van de vloer en schuift er een stapel papieren servetten onder. Het ontroert haar en ze voelt twee tranen het vertrouwde traject via haar slapen naar haar oren afleggen. ‘Alles

komt goed, we waarschuwen uw dochter, ze is waarschijnlijk even naar het toilet.'

Mijn dochter. Het jonge obertje denkt dat Rosalinde mijn dochter is. Ze moet hem corrigeren. Ze hoort zichzelf douche zeggen in plaats van dochter. De ober legt nu vriendelijk uit dat ze hier wél toiletten hebben maar geen douches, waarop een jonge vrouw hoog en schel lacht. Dit wordt afgestraft door een autoritaire stem die haar nu vraagt of ze dit wel vaker heeft. Weet ze wat voor dag het vandaag is? Ze besluit te zwijgen omdat ze niet weet of ze gecoördineerd zal kunnen antwoorden. Stel je voor dat ze een aanval van afasie heeft, of een black-out, de nachtmerrie van de ouder wordende acteur. Oud, het woord achtervolgt haar. Zij is oud en Rosalinde is jong. Daar komt het zo'n beetje op neer. Ze hebben zojuist hand in hand gezeten, ze heeft haar handen poezelig genoemd en dat meent ze. Ze kan niet boos zijn op het lieve kind. Op haar man kan ze ook niet boos zijn want ze houdt van hem en begrijpt hem. Haar begrijpt niemand, haar vriendinnen niet en de psycholoog die ze consulteert omdat ze de hele dag moet huilen en 's nachts niet kan slapen ook niet. En nu ligt ze op de grond in een druk café. Ze ziet haar grote tas door de lucht zweven. Eerst herkent ze de tas en pas dan ziet ze het dodelijk verschrikte gezicht van Rosalinde, die aan de tas vast zit.

Andersom, realiseert ze zich. Het is andersom. Rosalinde brengt haar de tas omdat ze niet meer aan hun ronde tafeltje zit. Ze durft zich niet te bewegen omdat ze niet weet hoe ze op de grond terecht is gekomen, en ze durft niets te zeggen omdat ze eraan twijfelt of ze de juiste woorden wel weet. Dit is de angstdroom van elke acteur: niet meer

weten in welk stuk je speelt en dat niet toe durven geven omdat alles dan verloren is. Maar alles is ook verloren, weet ze nu, en ze komt moeizaam overeind. Ze zit vrij belachelijk op de grond te midden van het jeugdige publiek, dat aarzelt tussen aandacht voor haar en de wens nieuwe drank te bestellen en over te gaan tot de orde van de avond. Rosalinde staat daar maar en zwijgt, vraagt eindelijk of ze haar man zal bellen. Haar man? Wiens man bedoelt ze?

Het meisje kijkt haar niet-begrijpend aan.

Eva voelt dat haar stem goed zit en vraagt haar weer, wiens man?

‘Jij hebt mijn man toch gestolen!’ Ze geniet van haar heldere stem, beheerst en scherp.

Als bij toverslag heeft ze de aandacht van de kring om haar heen. Een schandaal, een scène tussen een getrouwde vrouw en een jonge minnares. ‘Dievegge, ik hoop dat jij ooit meemaakt wat ik nu meemaak.’

Ze ziet Rosalinde wit wegtrekken, het kind kan geen kant op.

‘Dat je gedumpt wordt, zoals ik. Weet je wat er gaat gebeuren? Zal ik het je vertellen?’

De woorden gutsen vanzelf uit haar mond, nog steeds beheerst, godzijdank.

‘Eerst dump jij mijn man, want hij is te oud voor je. Over een paar jaar is het zover. Jij dumpt hem voor iemand van je eigen leeftijd. Goed zo. Ik kan niet wachten.’ Een diepe lach welt nu in haar op, ze ziet aan het witte gezicht dat het een angstaanjagende lach is. Geen nood, eindelijk is ze in haar element en ze wenste dat haar man hier nu was. Haar man, aan wie ze zich met hart en ziel gekluisterd voelt. Haar

slappe man. 'En als jij zelf oud wordt, zo oud als ik, dan word jij gedumt. Dan dumpt jouw man jou voor een jonge vrouw. Dan lig ik allang in mijn graf, Rosalinde, maar ik weet dat het zal gebeuren.'

Ze ziet een zweem van angst en horror op het mooie gezicht, de poezelige handen klampen zich vast aan háár tas, maar het zal haar niet helpen.

'Ik zal ervan genieten in mijn graf. Ik lach me dood. Zo zal het gaan. Denk dan aan mij. Denk aan mij Rosalinde, denk aan mij. Vergeet het niet. Denk aan mij.'

Aantekening bij de tweede druk

Bij deze tweede druk van het boekje is ervoor gekozen om de volledige, gespeelde versie af te drukken en niet alleen het korte verhaal dat bedoeld was als monoloog. Deze toneelbewerking neemt het afgeronde korte verhaal als uitgangspunt, maar vult dat aan met fragmenten uit onvoltooide versies van eerdere en andere korte verhalen waaraan Els Ingeborg Smits werkte.

Het oorspronkelijke korte verhaal is als bijlage aan de tekst toegevoegd.

Een fantastische ruïne beleefde zijn eerste theatrale lezing op 20 november 2012 in theater Bellevue, Amsterdam

Spel: José Kuijpers, Dic van Duin

Regie: Marin van Veldhuizen

www.theaterbellevue.nl

Deze uitgave werd financieel mogelijk gemaakt door Bellevue Lunchtheater

Els Ingeborg Smits (1944-2011) studeerde in 1969 af aan de Amsterdamse Toneelschool. Ze debuteerde in *De kleine parade*, de musical van Wim Sonnelveld. Van 1973 tot 1984 was ze verbonden aan toneelgroep Baal onder leiding van Leonard Frank. Daarna werkte ze met Frans Strijards bij Art&Pro en ontving voor haar rol in *Hitchcocks driesprong* de Colombina. Als freelancer werkte ze vervolgens o.a. bij Het Nationale Toneel, Theater van het Oosten, het RO-theater en de Toneelschuur, werkte anderhalf jaar in België (*Ten Oorlog*) bij de Blauwe Maandag Compagnie, deed veel televisie- en filmwerk en gaf les op de Toneelschool. In de tweede helft van de jaren negentig maakte ze samen met Cas Enklaar de *Bas en Elze-trilogie*. De afgelopen jaren was ze ondermeer te zien in *mightysociety 4* en *7* in de regie van Eric de Vroedt en initieerde ze zelf *Mensenkinderen*, het toneelstuk van J.J. Voskuil, waar ze ook een rol in vertolkte. Els Ingeborg Smits speelde haar laatste grote rol als Slé in *Broei*, een toneelstuk dat Elmer Schönberger schreef in opdracht van haar en Dic van Duin, in de regie van Marin van Veldhuizen. Haar allerlaatste rol was die van de weduwe Maria Vasiljevna, in *Oom Wanja*. In 2008 begon ze met het schrijven van korte verhalen. *Een fantastische ruïne* wilde ze zelf als monoloog op het toneel brengen. Helaas is dat er door haar ziekte niet meer van gekomen.